

KRISTUS MED ÖGON AV GLAS

I n i kyrkan föll det honungsgula ljuset genom den målade fönsterrutan. Konstnären betraktade sin hand och blev förskräckt, det var som om en främmande gul hand grep efter honom. Hans rockärmar blev ultramarinfärgade, på kyrkans väggar brann små röda och gröna ljusfläckar. Eftermiddagssolen hade kommit in i kyrkan för att driva med honom.

Att man kan vara så lättfärdig med färgerna! Själv måste han stå här med rynkad panna och väga, måste blanda, pröva och återigen skaka på huvudet, han där lekte emellertid med färgfläckarna som det föll sig. Och nu satte han krokben för honom. En glödande violett färgfläck närmade sig Kristus med en långsam konsekvens som ödet och hade redan gripit ett med möda målat öra.

En bladgrön strimma följde efter och splittrade den så omsorgsfullt planerade förgrunden.

Modellen trampade än på den ena, än på den andra foten, det vattnades i hans mun av begär efter pipan.

— Det räcker! sade konstnären och steg ut ur duschen av de färgade strålknippena. Kom en gång till i morgon bittida!

I samma ögonblick började de färgade linjerna av ljus att darra, och hela kyrkan fylldes av en ljus klang, så att ingen av männen vågade taga ett steg liksom av fruktan att vid någon rörelse stöta emot ljudvågorna som trängdes med varandra. Kyrkans gråa massiva kropp darrade av en helig oro. Männen stod stilla, tills klockringningen hade slutat.

— Ja, sade modellen efteråt, ännu på något sätt förskräckt och tafatt, så att han inte kunde ge sig i väg genast. — Ja, det lyckas ju inte varje gång... Vad vet jag om konsten, men tavlor som konstnärer målar blir aldrig lika den levande människan.

— Det är inte er bild, det är Kristi bild, svarade konstnären mycket tålmodigt. Han var inte längre i sin första ungdom, då pöbelns inkompetens kommer varje riktig konstnär att sjuda av vrede.

Modellen — en åkare, som alla på grund av hans karaktéristiska ansikte och skägg kallade för Antikrist — smålog lika tålmodigt. Han fortsatte liksom för sig själv:

— Här är till och med sommartid så rå luft, att... ja, jag har redan reumatist sen långliga tider, men nu börjar den gnaga i korsryggen igen. Se, så jag blivit stel...

Konstnären betraktade tavlan och uppmärksammade inte fortsättningen av gubbens ord. Kristi ansikte glödde nu helt och hållet i violett, och detta tycktes honom ge det litet liv.

Åkaren trodde, att målaren som vanligt inte hörde på det örat, men då sade denne:

— I morgon skall vi göra upp. Ta det här i dag utom lönen som reumatismpenning.

Antikrists ansikte blev plötsligt mycket glatt och vänligt, till och med hans skäggstrån, för att inte tala om ögonen,

började stråla. Han tog pengarna ädelmodigt utan att räkna dem, tittade ännu en gång på bilden och sade:

— Den får förstås inte likna mig mera. — Altarkristus och mitt ansikte, hur skulle det passa! Då fick jag inte ens gå till nattvarden mera.

Han sade god kväll och gick.

Men konstnären svarade inte så välvilligt på hans vänliga tillönskan, han snörvlade, som om han vore täppt i näsan. En del av hans dåliga lynne gick också ut över den stackars modellen. Man kan förstås inte måla Kristus efter en suput till åkare, fastän han har stor likhet med standard-Jesus på något oljetryck. Redan den äckliga andedräkten och piprökarens torrhosta störde. Och sen dessa ögon — en vanlig gubbes slöa enfaldiga ögon, vilkas enda uppgift det var att se till, att han inte slog näsan i någonstans. Om det här arbetet inte var alldeles i sin ordning, så föll en stor del av skulden på Antikrist och han själv var ett riktigt nöt, som plådade sig så länge med den saken.

Och vidare — också belysningen hade en del skuld. I ateljén hade bilden varit mycket bättre. Men i den här omgivningen blev den på något vis liten och ynklig, föll i bitar och gick alldeles förlorad.

Straffet var över hans huvud. Ja, straffet hade verkligen varit över huvudet på honom under hela detta arbete. Pastorn var förstås inte heller nöjd, för att inte tala om kyrkorådets ordförande, vilken hela tiden hade funnit att bilden var för blek, och stannade vid denna mening. Vännerna hade hälsat på honom och skakat på huvudet, en av dem sade honom sin mening öppet: — Det sägs att en och annan går under genom att supa, men vad är det med dig? Och till slut kom hans åttaåriga dotter och sade: — Far, varför har den här mannen ögon av glas?

Ögon av glas! Här verkade det som om bilden inte hade några ögon alls i huvudet. — För blek! sade kyrkorådets ordförande.

Kristi ansikte blev grönt, törnekronan färgades violett. Det retade honom, han hade aldrig kunnat tåla dessa moderna konstriktningar, vilka lyckligtvis visade sig vara endagsströmningar, bohemens dagen-efter-nyck. Det var i själva verket en degenererad konst. Han hade alltid sagt det, det berörde honom inte alls, att man därför skällde honom för målargesäll. Man kunde vara konservativ och ändå skapa verkliga konstverk, det kunde dock ingen förneka, hans tavlor talade för honom. Han själv talade inte mycket, sade sitt ord och smålog. Ja, men nu småler de andra — om de bara smålog, men de gnäggjar så att det ger eko över hela krogen. Kristus med ögon av glas! Skall han inte börja måla bibelpsalmer? Eller ånglar med duvor och rådjur på snöiga fält, den varan går bra.

Han svor för sig själv, och skulle ha gjort det också om han hade sett att pastorn var i kyrkan. För honom var det här inte ett tempel just nu, för honom var det en verkstad, i synnerhet som klockorna hade tystnat.

— Börjar det bli färdigt? frågade pastorn.

Frågårens mun slår man inte, inte ens då man är upprörd. — Det blir aldrig färdigt, svarade konstnären. Men jag har tröttnat på att avsluta målningen.

— Ja, jag ser att ni har förändrat den betydligt.

— Allting kommer an på belysningen, vet ni. Denna tavla är egentligen inte avsedd för den här belysningen. Ser ni, hur allting liksom förflyktigas, blir luft och smälter ihop med bakgrunden. Och sanningen att säga, jag är inte alls nöjd med den. Eller vad tycker ni?

— Eftersom ni själv erkänner det, måste jag säga, tavlan verkade mycket bättre tidigare.

— Vill ni säga, att den nu är ännu uslare än då?

— O nej, långt därifrån. Jag är inte särskilt kompetent i den här saken, det vill säga, det är helt och hållet min personliga ståndpunkt. Men bilden verkar lite livlös.

— Nå, då målar vi ögonen slutna, och så har vi en död Kristus!

— Jag vet inte... Kyrkorådet ville ändå, att det skulle vara en levande Kristus.

— Att det skulle vara en levande och lidande Kristus förstås. Det räcker inte att människan vet, hur oändligt mycket lidande det finns i världen, hon måste också se det med egna ögon.

Pastorn ryckte hjälplöst på axlarna. Ärligt talat kunde ingen få någon religiös upplevelse av denna bild. För modern och världslig för äldre människor, för stel och konstlad för de yngre — den var inte något annat än en blodlös kompromiss, precis som de yngre teologernas predikningar. Men i religiösa saker var kompromissen döden, och så var det väl också i konsten, så mycket hade han hört.

Allt detta sade pastorn emellertid ingenting om, han bara tänkte det medan han stödde sig mot den urblekta kyrkbänken. De omkringirrande solstrålarna lekte på det sparsamma guldets i taket, kyrkans kor glödde som om det varit flaggor som fladdrade där. Mitt i allt detta hängde tavlan som ett nyss ditslängt stycke rappning. Men må så vara! Konstnären hade redan silverhår i sin stolta lugg, och hans ironi förmådde inte dölja, att han var olycklig som ett barn. Medlidandet segrade, och från den levande skaparen överflyttades pastorns medlidande t. o. m. på det döda verket, vars slocknade glasartade ögon likgiltigt såg kvällssolen och sin skapares förtvivlan.

Pastorn stod nästan bredvid konstnären, då han så plötsligt, att den andre nästan blev förskräckt, frågade: — Tror ni själv på Kristus?

— Vad hör det hit? Ansiktet såg ännu spydigt ut. Tror ni, att min tro kunde ta ner Guds son från himmeln igen, så att han stode här i stället för den fulla körkarlen?

Men sen vek hans dåliga lynne helt plötsligt. — Jag trodde då jag var barn, och tänkte, att det var tillräckligt.

— Nej, det räcker inte, åtminstone inte för att bli salig.

Jaså. De hade ingenting mera att säga varandra, och prästen lämnade kyrkan. Hans steg var tvekande hastiga.

Det röda ljuset hade fullkomligt dolt Kristi ansikte; där fanns det ingenting längre att se. Nu kunde man vila sig en stund.

Han satte sig i kyrkbänken och blickade mot koret.

Här sitter människor och lyssnar på gudsordet. Det vill säga, de lyssnar inte längre så som förr i världen. De kommer till kyrkan för att få undervisning, om de överhuvud taget vill få någonting, och de vill helst få vägledning för det dagliga livet. Det hade ju redan höjts röster för att kyrkan skulle vara någonting i stil med folkhögskolan.

Ja, denna enkla barnatro förslog inte längre till någonting. Inte till att bli salig, inte heller till att skapa ett konstverk. Eller låg felet i att också den hade gått förlorad, att allt det gamla och värdelösa då man blev fullvuxen så fort som möjligt måste kastas överbord? Kanske hans oförmåga kom sig av att han inte längre var tillräckligt mycket barn. Vi är ju ett förståndigt och förnuftigt folk, mycket fullvuxet i själva verket, vi sjunger genast en annan sång, bara den verkar förständig.

Nej, detta resonemang förmådde inte rädda något, resonemang kan aldrig rädda någonting, därtill behövs det tro. Det hjälpte inte, att han hela tiden visste, hur stor summan var, som skulle betalas till honom för tavlan; denna visshet kunde inte ersätta någon tro, inte ens en mycket liten barnatro. Han visste ju vem han var, och han darrade av ansvarskänsla, han visste allting som en konstnär behövde veta om teorien, annars hade han inte kunnat undervisa de unga. Men allt detta räddade honom inte nu; han räddades bara av det röda ljuset, som skylde Kristusansiktet med dess glasartade ögon.

Om den där unge frestaren, som hade varit här i går, komme igen och ställde sig mitt i kyrkan och docerade som då.

— Jaha, skulle han säga, tidens hjul kan man inte vrida tillbaka. Utgångspunkten är grundfalsk. Vår tids människa har vuxit ut ur religionen så som en skolpojke ur sina kläder, det är löjligt att tvinga henne att ta på sig dessa kläder igen, löjligt och först och främst oestetiskt. Över ett religiöst tema kan man inte i dag skapa något värdefullt, det vore en förfalskad vara, billig imitation. Om någon i våra dagar målar en altartavla, är han ändå inte någon Fra Angelico.

Han hade förstås helt andra konstnärliga övertygelser, rättare sagt åsikter, för han var ännu så ung, att man inte kunde tala om någon övertygelse hos honom. Nåja, att han målade ögon, som såg ut som glas, det kunde man inte beskylla honom för, fastän hans kvinnoakter liknade grönskande och mögelbetäckta uppsvullna lik, som man just dragit upp ur linrötningsbadet. Det var åtminstone konst så till vida som konstnären själv trodde på det. Men han själv trodde inte, att denna olycksaliga tusenkronors Kristus var ett konstverk, ja han skämdes för den, han skämdes t. o. m. för bildens glasartade ögon. — Alltså tror du inte, att jag skulle kunna vara religiös? försökte han svagt försvara sig.

— Nej, det är psykologiskt omöjligt, försäkrade frestaren. Och det bästa beviset därpå är denna tavla. Den är fabriksvara, hundra procentig fabriksvara, och det är ett elände då en människa, som har levat halva sitt liv som en erkänd konstnär, börjar fabricera bilder. Alla slags porträtt, pannåer, byster och monument. Hur kan man t. ex. måla ett porträtt av en stor man, då man inte själv tror på hans storhet? Men det är ett elände med hela vår intelligens, den springer som en fårskock från ena sidan av båten till den andra, då båten gungar.

— Jag ber er, ni kommer från ämnet! stack han ironiskt emellan. Så fick han lugn för den dagen. Nu skulle han säga: gå bort ur min åsyn, satan — men fienden viker inte. Fröet som han sår gror, blir ett stort träd, och i det hänger

KARL RISTIKIVI

han sig till slut. Barnatron hjälper inte. Men om man åtmins-
stone hade den!

Eller förinta ditt misslyckade arbete, ty dålig är den ska-
pare som låter sin halvgjorda misslyckade världsskapelse stå
kvar i god tro, att den kanske bättrar sig. Nej, den bättrar
sig inte ens för priset av hans sons blod. »Straffet över hans
huvud». Men straffet är hos oss till världens ände, alldeles
som den på vilken straffet blivit lagt.

Konstnären ryckte till, som hade han slumrat in. Det var
tystnaden som väckte honom, den skrämmande, tomma,
bottenlösa tystnaden — som evigheten. Han hade plötsligt en
känsla av att han hade vaknat till en helt ny dag. Detta kän-
de han till sedan förr, det var befrielsen från en gammal
börda och förberedelsen till något nytt. Portarna öppnades
för att den som skulle komma skulle kunna fara in.

Ack om det gamla redan vore över! Nej, det hängde ho-
nom i rockskörten och drog honom tillbaka. Han såg, måste
återigen se på bilden. Den honungsgula ljusstrimman som
flödade genom kyrkan hade funnit vägen till Kristi ansikte
och värmdet det.

Han fick plötsligt som en stöt. Blodet började flyta fortare,
han blev underligt varm.

Något bekant hade ett ögonblick visat sig i detta ansikte,
det hade visat sig på ett alldeles särskilt sätt. Så kan ögat
ibland hitta en helt ny kombination i tapetmönstret. Men
innan man hinner inpränta det i minnet, har det åter för-
svunnit. I den gula belysningen hade bilden ett slag visat ett
nytt ansikte, men det hade genast försvunnit.

Ändå hade det träffat honom som en elektrisk stöt. Det
var som en blick in i en främmande värld, vilken man be-
traktar med längtan och lätt fruktan.

Nu — nu visade det sig igen. Ja, då man såg härifrån föll
en skugga på Kristusansiktet, och detta skilde sig plötsligt
från det gamla, men det var mycket, mycket mycket mera
liv i det. Och plötsligt liksom struntade han i hela arbetet

och i vad det skulle bli av tavlan, och kände en pojkkattig längtan att föreviga dessa drag. Allting får gå som det vill, pastorn får i morgon göra vilken min som helst, kyrkorådets ordförande blir säkert blek i synen.

Han gick fram till bilden, den stirrade på honom, det var svårt att härifrån komma på detta särskilda uttryck. Det gula ljuset kröp lättjefullt över bilden, den var efteråt ännu mera askgrå än eljest. Men han visste nu, att felet inte låg i denna färg, felet låg i någonting annat.

Det var redan eftermiddag, och detta tvingade honom att arbeta fort. Men på samma gång som handen rörde sig också hans tankar lika livligt. Han letade efter den förlorade länken, efter en förklaring. Vad var det som plötsligt gjorde detta ansikte så bekant? Och varför var dessa drag så viktiga, ty det väsentliga för honom var i detta nu detta uttryck, inte alls om bilden därigenom vann eller förlorade. Men här fanns det en hemlighet, han anade att den dolde sig någonstans under färgerna, och att lägga på ny färg kändes snarare som att skrapa bort den gamla för att där under hitta ett bekant ansikte.

Ja, var detta ansikte bekant eller var det bara en stämning, en ögonblickets ömma darrning, som hade utgått från den gula ljusfläcken. Den första bräschan hade visst redan slagits när det gula ljuset föll på hans händer. Då hade han blivit som ett frö, som sjunker i jorden för att slå rot.

Tankarna irrar förstås hit och dit, de hoppar ibland på sidovägar som skenande hästar, men det är fruktlöst. Och det är också lönlöst, för han vet: detta mysterium måste han lösa och måste göra det ännu i dag. Han måste återigen springa längre bort och se, och måste finna att detta ansikte ändå inte är detsamma som finns någonstans vid yttersta gränsen för hans själs öga, att han ändå inte har träffat den rätta linjen. Något fattas ännu. Och solen går fort ner.

Han klättrade åter upp på stegen och fortsatte sitt arbete. Nästan ansikte mot ansikte. Det målade ansiktet är hemskt

på så nära håll, och det blir undan för undan **mer skräck** injagande. På något vis stiger en orimlig tanke upp **och retar** honom: förefaller hans ansikte lika kusligt för **den målade**? Är det skapade hemskt bara i skaparens ögon, **eller är** det så som det står skrivet: den som ser Honom måste döden dö?

Sannerligen, han hade i början älskat detta nya ansikte, men ju mera han arbetade med tavlan, desto mera fick han känslan av att också han hyste fruktan och till och med kunde hata. Om det fortsätter så, då är han snart på hemlighetens tröskel, fastän han ännu är lika långt från den som i början och fastän han har lagt alla möjliga och omöjliga färger på detta ansikte.

Fortfarande fanns det något som störde honom, och han kunde inte upptäcka det, förrän han halvt ofrivilligt hade täckt över ena ögat. Det var förstås ögonen som hade stört honom, så att han inte träffade det förlorade uttrycket. Men då han redan hade förstört bilden, kunde han med lugnt hjärta sluta dess ögon. Så... också det andra!

Och sen var det där, detta förlorade drag i ansiktet, ett drag ur ett främmande ansikte och ändå bekant.

Det finns enstaka smådrag som förblir oförändrade i ett ansikte, också då det förändras mycket med åren. Dessa drag finns redan i det lilla barnets anlete, de utvecklas i barndomen i det karakteristiska mjuka barnansiktet och brister sönder, då den vuxna människans ansikte växer fram, men spår av dem bevaras t. o. m. under ålderdomens rynkor. Ett drag ur ett sådant förgånget barnanlete fanns i det plågade gamla ansiktet, som täcktes av ett skikt rå färg och omramades av rött skägg. Ett drag ur ett sovande barns ansikte, som man sett någon gång vid en mors bröst, men kanhända mot ens egen axel, då vägen var lång och dagen het.

Plötsligt blixtrade en bild i minnet — en liten vit skjorta, bara fötter, en liten gestalt står på knä i sängen och ber sin

första bön på egen hand, något alldeles förbjudet och syndigt förstås, därför denna resa i smyg till Gud. Minns inte längre, hur den slutade. Men då fanns den innerliga barnatron, som inte hjälpte nu, om den också funnes.

Och han arbetade vidare, handen darrade av sinnesrörelse, fruktan för det annalkande mörkret satt som en knut i halsen. Och därtill försiktigt, för att spindelvävstråden som han hade fått tag i inte skulle brista igen och greppet inte skulle glida ifrån honom.

Nej han förlorade det inte. Liksom befriat från sitt skal kom det nya ansiktet till synes. Allt längre bort drevs dragen av möda och smärta. Och nu sken solen redan genom de färgade rutorna. Det var så ljust och varmt, att håret som föll ned i pannan klubbade fast där. Det föreföll honom som om också han hade ett lika ungt ansikte, som om han vore lika gammal som bilden. Och bilden liksom svettades också, den unga pojken liksom sov i solen, trött efter en lång vandring. Men innan konstnären hade hunnit fatt minnena, hade uttrycket blivit smärtsammare och vildare och den oskyldiga barnaminen vikit kring de slutna ögonen. Men själv började han, fastän han letat efter det här ansiktet i minnenas land långt borta, plötsligt känna fruktan. Den fulla vetskapen började vakna och nu uppstod ångest. Och därvid rörde handen sig nästan av sig själv, valde färger, blandade, förbättrade, en verksamhet som hade blivit den lika naturlig som då den ena foten vid gåendet flyttar sig framför den andra.

Ansiktet sov, sov i fruktansvärd närhet, ungt, brutalt och därvid till och med vackert, i kvällsbelysningen tycktes det dölja sig bakom någon slags brunaktig skymning, som ansikten ur det avlägsna förgångna. Ett levande och mänskligt ansikte, för mänskligt för att släppa sin mästare. »Se, det här är lammet, som bär världens synder», sade någon. I själva verket — detta ansikte var inte syndfritt, inte nu längre.

Och nu visste han plötsligt — det var det gula ljuset ~~en~~ ett verandafönster i ett herrskapshus, som hade fallit på honom. Han visste vem han var, han visste det plötsligt utan ansträngning, han visste det utan att vilja det, och nu släppte han honom inte.

Hade han egentligen inte vetat det från början? Nu tycktes det honom så. Varför förstörde han inte ansiktet på duken, om det gjorde honom ont? Varje penseldrag berörde det gamla såret, som plötsligt hade öppnats och började blöda. Men ansiktet stod upp inför honom och kom honom allt närmare, och han kunde inte bli fri.

Det var ju så långt borta, det kunde vara som en tragedi på scenen. Inte ens det tragiska slutet, till vilket hans förnuft för länge sen hade fritagit honom från skulden, kunde länge kännas smärtsamt. Med varje penseldrag blev ansiktet klarare, liksom hade det strömmat mera och mera ljus in i kyrkan. Så underligt det var, att han nu var i kyrkan och målade den mans ansikte, som redan då för tiden hade kallat sig Guds argaste motståndare. Och det såg nu ut, som om han rätt fogligt toge på sig hela världens synder och skulle komma att hänga kvar vid altaret. Härifrån skulle han beskåda alla, också dem som stigit över den sista tröskeln, och inte få hjälpsökande skulle komma att se upp mot honom. Hans egna föräldrar hade gått bort redan för länge sen, men de visste inte allting.

Och så blev detta lugn kortvarigt. Det var dock inte bara så, det kunde man bara önska så. Om man inte behövde tillfoga en enda linje, om denna törnekrona saknades, om blodviten och sår inte funnes.

Han måste återigen slå honom, måste trycka törnekronan på hans huvud, han kunde göra det utan att hans hand förtvinade. Föll då straffet endast på honom, föll det inte på konstnären själv, liksom under för länge sen genomvakade nätter då det enda rent mänskliga skriet av smärta inte gav honom ro. Visst hade de varit vänner, men till och

med om han hade varit en främling, måste han återigen korsfästa honom för att världen och människorna i den skulle bli frälsta. Han måste återigen knyta näven och säga: »Det är slut!»

Det var slut redan då, när de bägge gick sina egna vägar, bägge efter sin egen rätt. Konstnären ångrade intet för sin del, han skulle gå samma väg också nu, han skulle göra allt lika som då, liksom han nu målade bulnader och sår i vännens ansikte. Och svårare var det, att detta var oåterkalleligt och att det inte fanns någon känsla av ånger. Men du kunde gå med din rätt, med ditt förakt eller din kärlek, lidandet följde dock med. Du kunde bygga ett nytt hus för dig, men innan du själv hann flytta in, satt Lidandet redan där utanför och var dig närmare än din egen skugga.

Nu var denna bild hemsk och tydlig. Hans hand hade kastat en blodfläck på den rena blåaktiga pannan, och därifrån rann den ner, rakt över barndomens brustna anletsdrag, efter vilka han hade letat i början.

Döden var alltså en vanlig företeelse, likaså dödandet. Om han bara hade dödat en människa — kände han dem alla eller visste något om dem? Men hur hade han eljest kunnat få de nödvändiga data? Han stod där och fyllde sin plikt. Och solen sken genom verandans olikfärgade glasfönster. Han hade varit vred, och så länge denna vrede varade var allting bra. Bara ett skrik hade ett slag skurit igenom, ett mänskligt vanligt skrik av smärta — han visste inte vad de hade gjort, han själv åsåg inte tortyren.

Senare kom sömnlösa nätter — men hur många nerver blev inte förstörda i krig! Allting gick över. Och nu hade han själv dragit honom upp ur graven, om vilken det hade sagts: Gör det fort, döden gör slut på hans lidanden. »Straffet var över hans huvud.»

Det skymde.

Och konstnären arbetade. Så som en drunknande arbetar i det iskalla vattnet tills lemmarna stelnar. Bara en gång hade

han sett den dödes ansikte och försökt att **glömma**, han hade inte ens sett honom i drömmen. Men först nu förstod han att han aldrig hade glömt det.

Men ögonen — måste också de för evigt slutna ögonen öppnas. Måste han blicka in i dessa ögon? Nej, det förmådde han inte. Plötsligt förlorade han jämvikten och grep tavelkanten och drog den nästan till sig. Bara färsk färglukt, ingenting annat! »Ske din vilja!»

Med darrande händer blandade han färger i den redan skumma kyrkan. Det var så tyst som i ett land bortom världen. Det var en andlös tystnad som förstelnade. Och sedan öppnade den lidande Kristus sina ögon.

Konstnären vacklade igen. Det fanns intet förskräckligare än dessa ögon. De öppnade sig, blev större, förbannade. Och i dessa ögon såg han sig själv, då han lyfte handen för att ge nådestöten.

Han flydde. Men Hans ögon följde honom alltjämt, och fastän han sprang så, att de mötande skakade på huvudet, visste han, att det inte fanns någon räddning. Han hade öppnat dessa ögon, och nu skulle de följa honom hela livet igenom.

Då prästen nästa morgon i sällskap med kyrkorådets ordförande trädde in i kyrkan fylld av tvivel, stannade de båda två förskräckta. Kom det sig av belysningen eller av något annat, men Kristi ansikte hade förändrat sig under natten. Det var ett skrämmande livfullt och lidande anlete, det släppte inte någon, som hade kastat sina blickar på det. Detta ansikte hade varit förskräckande, om inte ögonen varit. Men hans ögon utstrålade en oändlig barmhärtighet.

Och medan de ännu stodo kvar utan att våga tala, kom körkarlen Antikrist in bakom dem.

— Konstnärsherrn befallde mig att komma också i dag, sade han ursäktande. Sen började hans ansikte plötsligt stråla. — Men inte sant, den där tavlan liknar mig alldeles!

BIOGRAFISKA UPPGIFTER OM FÖRFATTARNA

AINO KALLAS föddes 2. 8. 1878 i Viborgs län i Finland som dotter till professor Julius Krohn. Avslutade år 1895 finska flickskolan i Helsingfors. Gifte sig år 1900 med den estniske språkvetenskapsmannen, senare diplomaten Oskar Kallas, bodde sedan år 1920 över tio år i London där hennes make var estnisk minister. Därifrån gjorde hon en rad föreläsningsresor till olika länder i Europa och Amerika.

Sin litterära verksamhet började A. K. med diktsamlingen »Sånger och ballader» (1897) och en längre berättelse med finskt motiv »Kirsti». Senare har hon huvudsakligen valt sina motiv ur estniskt liv, och hon har livligt deltagit i Estlands litterära verksamhet isynnerhet under »Ung-Estland»-tidevarvet.

Publicerade längre berättelser och novellsamlingar: »Bakom havet», »Ants Raudjalg», »De avgående båtarnas stad», »Den vita båten», »Främmande blod», »Barbara von Tiesenhausen», »Reigis präst», »Vargbruden», »Piihajögi hämnaden», självbiografiska romaner: »Katinka Rabe», litteraturhistoriska forskningar och essäer: »Ung-Estland», »Stjärnskott», »Strålkastning», resebeskrivning »I Marockos förtrollning», skådespelet »Mare och hennes son» o. s. v. Hennes verk har översatts till engelska, franska, tyska, svenska, italienska, holländska och ungerska. Hon befinner sig för närvarande tillsammans med sin man som flyktning i Sverige.

AUGUST GAILIT föddes 9. 1. 1891 på Sangaste herrgård i Valgamaa distrikt i södra Estland. Hans barndom förflöt under otaliga flyttningar utmed gränstrakterna emellan Estland och Lettland. Studerade vid Hugo Treffnerska läroverket i Tartu och var senare verksam som journalist i Estland och Lettland, huvudsakligen vid »Dzimentenes Vestnesis», »Tallinna Teataja» och i redaktionen för »Postimees».

Var en tid bosatt i Tyskland, Italien och Frankrike, varefter han var verksam som yrkesförfattare i Tartu och i Tallinn och som direktör för teater »Wanemuine» i Tartu.

Har publicerat berättelsen »När solen sjunker», novellsamlingarna »Satans karusell», »Vandrande riddare», romanerna »Purpurdöden», »Sago-landet», där han huvudsakligen behandlar erotiskt stoff.

Gailits litterära mogenhet börjar med novellsamlingen »Emot morgonen», vilken följes av »Korsfarare», romanerna »Toomas Nipernaadi», »Fäder-neslandet», »Hård sjö», och »Ekke Moor».

Gailit har även publicerat följetonger och pamfletter, »Clownerna och faunerna» och »Tidens grimaser». Romanen »Toomas Nipernaadi» är översatt till tyska, danska, finska, lettiska och en rad andra europeiska språk.

August Gailit befinner sig sedan år 1944 som politisk flykting i Sverige.

KARL AST, (pseudonym Karl Rumor) föddes 19. 2. 1886 i Võrumaa i södra Estland. Studerade vid Hugo Treffnerska läroverket i Tartu. Fängslades år 1905 för revolutionär verksamhet, varefter han frigavs under oktoberrevolutionen, men flydde senare till Schweiz undan straffbataljonerna. Blev vid sin hemliga återkomst på nytt tillfångatagen och vistades under åren 1907—1910 i olika fängelser. Var efter detta verksam som journalist på resor kring Medelhavet och i Nord-Afrika. Vistades åren 1915—1917 vid fronten som krigstjänsteman, och förföljd av en osläklig reshust gjorde han flera utlandsresor, av vilka den längsta var till Indien. Som en energisk personlighet och en utmärkt talare har han på ett kännbart sätt påverkat det offentliga livet i Estland.

Karl Ast har under den estniska självständighetstiden varit medlem av Landsrådsförsamlingen, Grundläggande Församlingen och av Riksdagen. Var år 1919 arbets- och försörjningsminister och 1924—1925 minister utan portfölj. Bor för närvarande i Amerika.

Har publicerat en novellsamling »Myggor i stormen», vidare »Eldarna i höstnatten», »Slingrig», »Den giftiga frukten», »Stegen till det förgångna», »När Sara skrattar», en lyrisk berättelse »Emot de snöiga höjderna», ett drama »Den vita kvinnan», »Indiska resebeskrivningar», »I den heta solens och den fanatiska trons land». Asts stil är i allmänhet naturalistisk, men han har även åstadkommit ett det mest besjälade verk i boken »Stegen till det förgångna».

ALBERT KIVIKAS född 18. 1. 1898 i Suure-Jaani i distriktet Viljandi. Studerade vid filosofiska fakulteten vid universitetet i Tartu. Bosatt i Berlin åren 1922—1923. Varit redaktör för skrifterna »Odamees» och »Aeg», senare verksam som yrkesförfattare i Tartu och Tallinn. Började sin litterära verksamhet redan i skolgången, då han visade uppseende-

väckande fantastik i miniatyrsamlingarna »De flygande svinen» och »Jag», i den kritiska pamfletten »Ned lyriska choklad!» och i novellen »Blodsvart». Senare har han utvecklat realistisk berättarkonst med motiv från folklivet. Till denna genre hör romanerna »Sookaelad» (Getpors), »Sankt Georgsdagen», »Omvälvning», »Midsommardagen», »Mickelsmässan». Verken »Eldopet», »Röda och vita», »Namnen på marmortavlan» behandlar krig och olika världsåskådningssynpunkter.

Som skildrare av folkliv och folktyper och som odlare av ett frodigt folk-mål har Kivikas påverkat nyrealismens genombrott i den estniska litteraturen.

Flydde på våren 1944 från Estland till Finland och flyttade senare till Sverige, där han för närvarande livnär sig med fysiskt arbete.

AUGUST MÄLK föddes den 4. 10. 1900 i Liimandu kommun i Saaremaa. Studerade vid Kuressaare stadsskola och blev år 1921 lärare. Varit verksam som föreståndare för en folkskola i Saaremaa. Varit parlamentsledamot.

Utgivit romanerna »Åkerfjärilen», »Unggången», »Lyckoflykten», »Genom natten», »Det steniga boet», »En av dessa», »De döda husen», »Den goda hamnen», »Stenar i elden», »Det blomstrande havet», »Under himmelens anlete», »Den moderne Kain», »Den fattiges lamm», »Jungfrurna med lamporna», »Fädernas väg» och novellsamlingen »Skärgårds-historier». Är känd som en stark skildrare av havet och kustlivet. Hans verk har även haft stor framgång på finska språket. Vistas sedan hösten 1944 som flykting i Sverige.

PEDRO KRUSTEN är född år 1897 i Harjumaa i norra Estland, han var son till en trädgårdsmästare. Av samma släkt är även konstnären och karikatyrtecknaren Otto Krusten och skriftställaren Erni Krusten. Pedro Krusten vistades under förra världskriget några år i Ryssland, men återvände efter revolutionen tillbaka till hemlandet.

Sin litterära verksamhet har han bedrivit huvudsakligen vid sidan av det journalistiska yrkesarbetet, enär han en längre tid varit anställd vid tidningarna »Vaba Maa» och »Päewaleht's» redaktioner i Tallinn som journalist, tidigare som domstolsreporter, senare som kåseriförfattare, — som sådan är han känd för sin knapphändig, goda stil och smak.

Pedro Krusten har skrivit romanerna »Fäktgårdens trädgårdsmästare», »Den röda officeren», »Ädel lögn», »Mörk dygd», och novellsamlingarna »Det krossade boet» och »Den sökande rösten».

Då Estland på hösten 1944 hotades av en ny ockupation, lämnade Pedro Krusten sitt land tillsammans med många andra landsmän och befinner sig för närvarande någonstans i den amerikanska ockupationszonen.

EDGAR VALTER SAKS är amatören i den estniska yrkesförfattarfamiljen. Föddes den 25 januari år 1910 i Tartu, son till en fabrikör, genomgick Hugo Treffners läroverk och studerade vid juridiska fakulteten vid universitetet i Tartu. Sin första prisbelönta roman »Den hemlösa» publicerade E. V. S. som 19-åring.

Efter en kortare arbetsperiod i bankbranschen slog sig E. V. S. år 1935 på journalistik i Tartu, till en början var han representant för redaktionen »Päewaleht» och senare redaktör för »Vaba Sõna» och huvudredaktör för »Studenttidningen». Var under studenttiden en ivrig idkare av stamfrändskapen.

Var från år 1936 ledande tjänsteman i storsektionen av Handelsindustrikammaren, i Statens Textilfabrikörers Förening, Estniska Fabrikörernas Förening, i Estniska Arbetarnas Försäkringsbolag. Blev år 1939 invald som verkställande direktör i storindustriföretaget A/S. A. M. Luther och innehade senare samma åligganden i Sindi Textilmanufaktur.

Blev svårt lidande för sina övertygelser under båda ockupationsperioderna. Vistades år 1944 som politisk flykting i Finland och är för närvarande bosatt i Sverige, där han är verksam som huvudredaktör för »Välis-Eesti» och redaktör för det litterära samlingsverket »Eesti-Looming».

Sedan år 1936 är E. V. S. medlem av Estniska Litteratursällskapet. Har även publicerat romanerna »Jaani Tamar», »Hannibals folk», och »Älskarinnan» och en rad noveller, litterära intervjuer i »Looming» o. s. v. E. V. Saks är gift med Hilda Esko.

VALEV UIBOPUU, den yngre estniska generationens prosaförfattare, huvudsakligen känd som novellist, är född den 19 oktober 1913 i Võrumaa i södra Estland. Gått i skola vid läroverket i Otepää, varefter han började med journalistens yrke. Varit korrespondent i tidningarna »Vaba Maa» och »Rahvaleht» i Tallinn och senare redaktionsmedlem. Varit redaktör en kortare tid i gränsstaden Valga i södra Estland, samt dramaturg vid den lokala teatern i samma stad. År 1940 redaktör i Tallinn för veckojournalen »Perekonnaleht» och år 1942 kulturell redaktör vid tidningen »Eesti Sõna» i Tallinn.

Flydde sommaren 1943 till Finland. Arbetat där som redaktionssekreterare för flyktingstidningen »Malevlane». Flyttade hösten 1944 från Finland till Sverige, där han är verksam som redaktionssekreterare i tidningen »Välis-Eesti». Valev Uibopuu har under årens lopp i Estland publicerat noveller och berättelser i nästan alla de mest framträdande tidskrifterna. Som fristående böcker har år 1936 utkommit »Under portarna», år 1939 novellsamlingen »Det ofruktbara trädet», år 1940 barnboken »Silvermetspöet», år 1941 ungdomsboken »Skogshyddan». Utanför hemlandets gränser har våren 1945 i Finland utkommit novellsamlingen »Bur-

fåglaarna», och i Sverige samma sommar en roman på estniska språket »Det främmande hemmet». V. Uibopuu har även skrivit ett antal noveller i finska och svenska litterära tidskrifter.

V. Uibopuu är gift med den finska författarinnan Tuuli Reijonen.

KARL RISTIKIVI, en av den yngre estniska generationens mest lovande romanförfattare, är född den 16 oktober 1912 i Läänemaa. Genomgått Tallinns handelsskola år 1930 och en läroverkskurs i läroverket i Tallinn år 1932. Senare studerat geografi vid universitetet i Tartu. Sina studier avslutade han år 1941, varefter han innehade tillfälligt arbete som assistent vid universitetets geografiska institut. Flydde under trycket av den tyska ockupationen till Finland hösten 1943. Han var anställd som tjänsteman vid Estniska byrån i Helsingfors. Ett år senare, hösten 1944, flyttade han från Finland till Sverige.

Karl Ristikivi började sin litterära verksamhet som barn- och ungdomsförfattare, publicerade år 1935 barnboken »Den flygande världen», 1936 »Vårat gäng» och »Den blåa fjärilen». År 1938 slog han igenom, då hans roman »Eld och järn» erhöll första priset vid en romanpristävling, föreställd av förlaget »Loodus». Den estniska kritiken anser detta hans arbete vara det mest anmärkningsvärda under hela den estniska självständighetstidens litterära produktion.

Sommaren 1940 var hans andra bok färdig, den utkom samma höst under namnet »I det främmande huset». År 1942 skrev författaren om problemen i det estniska intellektuella livet under namnet »Trädgård». Även detta alster är känt som ett av de mest framträdande i den estniska prosaproduktionen. Verket har även utkommit i finsk översättning på Finlands största bokförlag WSOY.